

Антонов В.Б. Эффективность секторальных структурных трансформаций в Украине: вклад прямых иностранных инвестиций

Проведено исследование эффективности структурных преобразований с участием прямых иностранных инвестиций, а именно оценена эластичность секторальных структурных изменений между показателями занятости населения, прямых иностранных инвестиций и валового внутреннего продукта для усовершенствования механизма привлечения и регулирования прямых иностранных инвестиций, оптимизации масштаба и характера структурных сдвигов в различных секторах экономики.

Ключевые слова: структурные трансформации, структурные сдвиги, прямые иностранные инвестиции, занятость, валовой внутренний продукт.

Antonov V.B. Effectiveness of sectoral structural transformations in Ukraine: the contribution of foreign direct investment

The study of the effectiveness of structural reforms with the participation of foreign direct investment, namely, the estimated elasticity of sectoral structural changes between the indicators of employment, foreign direct investment and gross domestic product to improve the mechanism for attracting and regulating foreign direct investment, streamlining the size and nature of structural changes in various economic sectors

Keywords: structural transformation, structural changes, foreign direct investment, employment, gross domestic product.

УДК 330.322+330.142

*Доц. В.І. Блонська, канд. екон. наук;
магістрант І.Ю. Шлапак – Львівська КА*

**ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОЕКТУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА**

Наведено характеристику основних етапів формування та розвитку інвестиційного потенціалу підприємства. Визначено основні шляхи вдосконалення обґрунтування доцільності інвестування. Досліджено основні тенденції, що склались на інвестиційному ринку України.

Актуальність теми. Деструктивні зміни в економіці України, що відбулися за останні два роки під впливом світової фінансово-економічної кризи, крім інших проблем, актуалізували питання щодо інвестиційних ресурсів та забезпечення інноваційного розвитку реального сектору економіки. Однією із основних причин неефективного ведення господарської діяльності більшості підприємств є застаріле обладнання та відсутність прогресивних енергоощадних технологій. За таких обставин велике значення має забезпечення інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, що передбачає вирішення фінансових проблем щодо залучення та використання інвестиційних ресурсів, а також визначення чутливості інвестиційної ефективності до зміни ефектоутворювальних чинників виробництва інноваційної продукції.

Питання інвестиційного та інноваційного розвитку на макро- та мікрорівнях досліджували такі зарубіжні науковці як Ю. Брігхем, В. Бочарова, Л. Гітман, Є. Нагашев, Є. Стоянова, У. Шарп, Ю. Яковець та інші. Вагомий внесок у розвиток питання визначення інвестиційної привабливості та обґрунтування проекту розвитку підприємства зробили вітчизняні вчені-економісти І.О. Бланк, А. Загорський, Г. Вознюк, Г. Партін, О. Носова, В. Шеремета, В. Павлюченко, В. Шапіро, Л. Валінунова, О. Казакова та інші. Дослідженню

методик оцінювання економічної ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств присвячені наукові праці багатьох вітчизняних вчених, де проведений глибокий аналіз облікових та дисконтованих методів оцінювання, детально розглянуто такі показники оцінювання ефективності інвестиційних проектів, як чистий приведений дохід, внутрішня ставка дохідності, індекс прибутковості і період окупності, описано переваги та вади кожного методу зокрема.

Проте деякі питання цієї проблеми потребують подальшого обґрунтування в теоретичному і практичному аспектах. Серед них можемо виділити такі як: оцінка ефекту та ефективності проектів реальних інвестицій; вибір найбільш ефективних проектів з множини альтернативних – для першочергового впровадження розроблені недостатньо, потребують уточнення й подальшого розвитку.

Мета дослідження. Здійснення характеристики основних етапів формування та розвитку інвестиційного потенціалу підприємства, а також визначення основних шляхів вдосконалення обґрунтування доцільності інвестування у проект розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу. Формування стратегії розвитку підприємства та його інвестиційного забезпечення дає змогу визначити напрям поведінки підприємства на ринку з врахуванням умов зовнішнього середовища, та вірогідного характеру їх зміни; оцінити конкурентоспроможність та стратегічні конкурентні переваги підприємства; сформулювати глобальну мету його діяльності та цілі, які нею визначені; визначити ресурси, які необхідно залучити для досягнення поставлених цілей та забезпечити їх найефективніше використання.

З метою обґрунтування та інвестиційного забезпечення проекту розвитку підприємства використовуються певні методи оцінювання ефективності інвестицій. У світовій практиці застосовуються різноманітні методи оцінки ефективності інвестицій, які останніми роками поширились в Україні.

Ці методи можна поділити на три групи:

- 1) традиційні методи оцінювання ефективності інвестицій за допомогою співвідношення грошових надходжень з витратами;
- 2) методи оцінювання ефективності інвестицій за бухгалтерською звітністю;
- 3) методи оцінювання ефективності інвестицій, що ґрунтуються на теорії вартості грошей у часі.

Завдяки цим методам здійснюється інвестиційний аналіз проектів, тобто оцінюється і зіставляється їхня інвестиційна привабливість. Головною метою такого аналізу є виявлення і використання можливостей підвищення їх ефективності. Завданнями інвестиційного аналізу є: розрахунок показників, що характеризують ефективність інвестицій та оцінка рівня і динаміки їх ефективності, встановлення та оцінювання основних тенденцій і закономірностей формування показників ефективності, виявлення напрямків покращення використання і прискорення віддачі інвестицій, розроблення заходів щодо підвищення економічної ефективності інвестицій [6, с. 8].

Аналіз наукових публікацій з питання оцінювання фінансового стану підприємств [2, с. 11; 3, с. 8; 13, с. 5] показав, що в системі управління підприємством проблема оновлення основних фондів є найактуальнішою. Автори [9, с. 56; 11, с. 111] справедливо відзначають, що ефективність функціонування підприємства більшою мірою залежить від того, як взаємодіють між собою його окремі комплекси, ніж від того, як працює кожний з них окремо. Це свідчить про неможливість оцінювати діяльність підприємства тільки за результатами. Під час визначення фінансової ефективності діяльності підприємства важливо визначити також і показники перспектив його розвитку. Тому вкрай потрібне розроблення довготермінових інвестиційних проектів, які можуть забезпечити стабільну роботу підприємства [4, с. 78].

Ми погоджуємось із думкою В.В. Рубана, що оцінювання економічної ефективності інвестиційних проектів за будь-яким єдиним показником може призвести до неправильних результатів. Для недопущення можливих помилок і підвищення обґрунтованості прийняття управлінських рішень щодо ефективності реального інвестування рекомендують використовувати розроблений багатокритеріальний підхід до ранжирування інвестиційних проектів, який, на відміну від існуючих, передбачає використання не тільки кількісних показників, але й якісного: відповідність проекту стратегії розвитку підприємства [8, с. 13].

В умовах фінансової нестабільності, особливо актуальним під час обґрунтування інвестиційного проекту є дослідження надійності інвестиційних вкладень. Так, І.В. Багрова та Т.С. Яковенко зазначають, що надійність інвестиційного проекту є його комплексною властивістю виконувати задані функції, зберігаючи при цьому свої основні інвестиційні характеристики (дохідність, ризик та ліквідність) у визначених межах, що характеризує його стійкість до будь-яких потрясінь та здатність безвідмовно функціонувати впродовж установленого терміну [1, с. 91; 14, с. 284-285]. Комплексна методика визначення надійності інвестиційного проекту з урахуванням впливу заходів управління ризиком дає змогу виявити резерви покращення використання фінансових ресурсів проекту, визначити необхідний і достатній обсяг коштів на впровадження заходів "ризик-менеджменту" для ефективної роботи проекту з мінімальними витратами та підвищує обґрунтованість прийнятих рішень.

Отже, для обґрунтування доцільності інвестування та вибору оптимального інвестиційного проекту необхідним є побудова економіко-математичних моделей та формування узагальненого показника оцінки інвестиційного проекту, що дасть змогу побудувати ефективну систему підтримки прийняття інвестиційних рішень. Обґрунтування доцільності та економічної ефективності інвестиційного проекту доцільно здійснювати у двох напрямках: визначення показників надійності підприємства (коефіцієнт Бівера, "Z-параметри" Альтмана, коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності), а також аналізу доцільності інвестиційного проекту (точка беззбитковості, термін окупності, чиста теперішня вартість, внутрішня норма прибутку, індекс прибутковості). У разі обґрунтування доцільності інвестиційного проекту, особливо важливим етапом робо-

ти є аналіз проектних ризиків та визначення основних методів їх зниження, зокрема страхування, хеджування та диверсифікація.

Аналіз методологічних підходів до моделювання стратегії інвестиційного розвитку економічних систем засвідчив, що їх реалізація базується на оцінюванні зовнішніх та внутрішніх чинників формування стратегії, орієнтуючись на загальну стратегію розвитку підприємства. Однак у сучасних умовах господарювання вкрай важливою є адаптація діяльності підприємства до мінливості економічного середовища через виокремлення пріоритетів щодо стратегічного розвитку шляхом узгодження внутрішніх можливостей із зовнішніми вимогами з метою підтримки конкурентного рівня та підвищення ефективності функціонування на основі формалізованого інструментарію прийняття управлінських рішень. Отже, стає актуальним розроблення концепції моделювання стратегії інвестиційного розвитку підприємства в умовах нестабільного економічного середовища, що дасть змогу обґрунтовано обирати напрям стратегічного розвитку шляхом прийняття ефективних управлінських рішень з урахуванням ризику [12, с. 7].

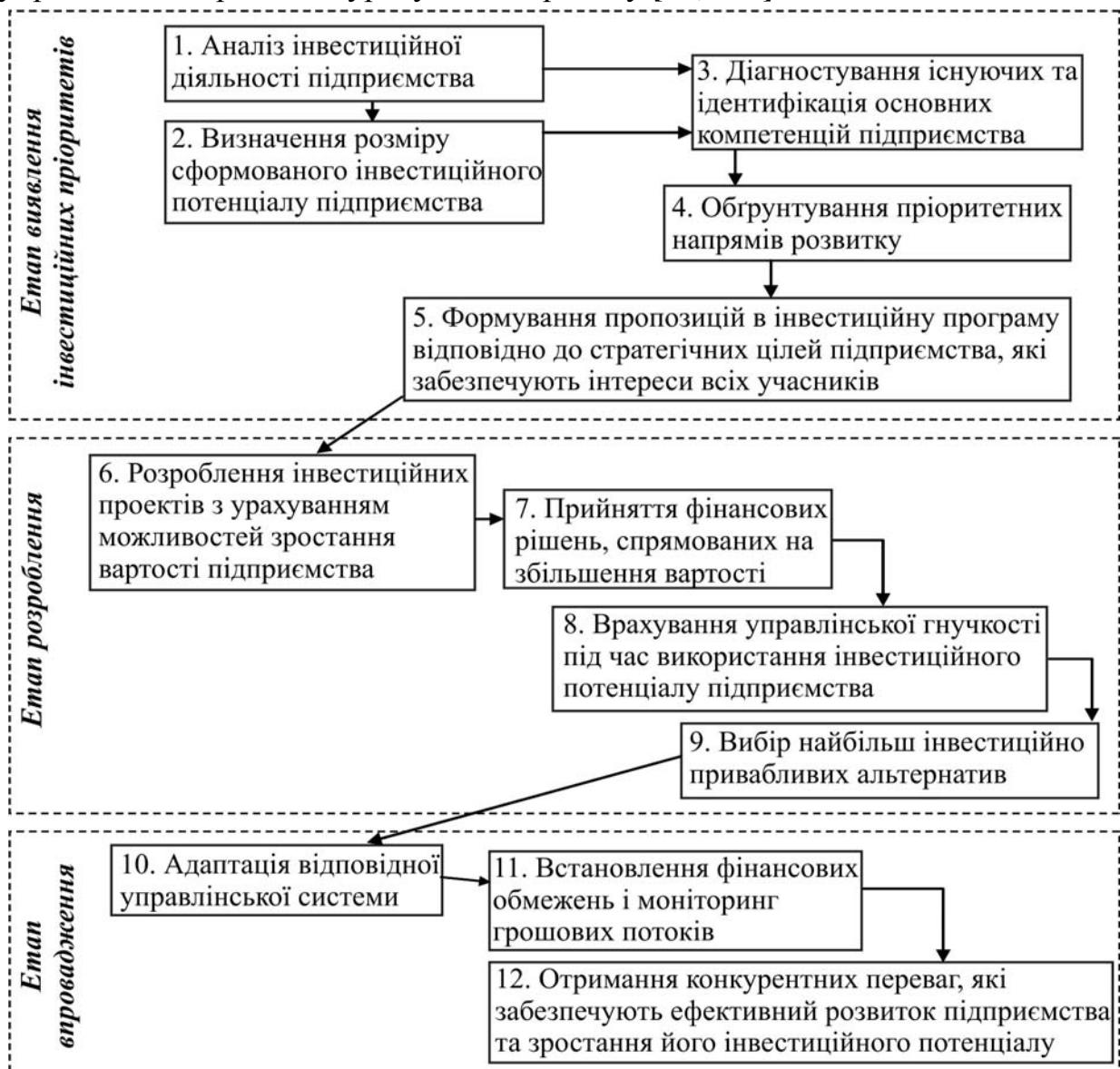

Рис. Етапи формування та розвитку інвестиційного потенціалу підприємства [5, с. 10]

Теоретичні узагальнення дають змогу розглядати інвестиції як процес, який охоплює: визначення пріоритетних напрямків розвитку підприємства, формування відповідно до нього цілей інвестування, розроблення інвестиційної політики, визначення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів та їх оптимізацію за критерієм зростання вартості підприємства та оцінювання ефективності інвестування. Таким чином, розроблена технологія формування та розвитку інвестиційного потенціалу підприємства (рис.) інтегрує сукупність параметрів формування, нарощування та використання інвестиційного потенціалу підприємства в процесі здійснення ним інвестиційної діяльності [5, с. 10].

Необхідно зазначити, що в умовах нестабільності ринкового середовища в Україні для оцінювання обґрунтованості інвестиційного проекту та здійснення аналізу проектних ризиків, особливо актуальним є не лише оцінювання внутрішніх чинників впливу, але і всебічний аналіз чинників зовнішнього середовища, що мають безпосередній вплив на реалізацію інвестиційного проекту.

Важливим при цьому, на наш погляд, є оцінювання прогнозу економічного і соціального розвитку країни, галузевих прогнозів, прогнозів ділової активності вітчизняних та іноземних компаній у регіоні, удосконалення державного регулювання інвестиційної політики та побудови ефективної системи регулювання інвестиційної діяльності тощо.

За 2008-2010 рр. відбулися негативні тенденції щодо зменшення капітальних інвестицій в Україні (табл.).

Табл. Капітальні інвестиції в Україні за період 2008-2010 рр. [7]

Показники	У фактичних цінах, млн грн						Частка до загального обсягу, %					
	2008		2009		2010		2008		2009		2010	
	січень-червень	січень-грудень	січень-червень	січень-грудень	січень-червень	січень-грудень	січень-червень	січень-грудень	січень-червень	січень-грудень	січень-червень	січень-грудень
Всього, зокрема за напрямками	92205,4	272074,1	65961,7	192878,0	60554,9		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Інвестиції у матеріальні активи	81561,3	233081,0	64079,4	186984,9	57869,4		88,5	85,7	97,1	96,9	95,6	
Інвестиції в основний капітал	1242,4	4421,1	54081,7	151776,8	49056,0		1,3	1,6	82,0	78,7	81,0	
Капітальний ремонт	7851,8	27491,2	5961,9	18966,2	4941,2		8,5	10,1	9,0	9,8	8,2	
Інвестиції у нематеріальні активи	1285,0	6366,5	1882,3	5893,1	2685,5		1,4	2,3	2,9	3,1	4,4	

З показників аналітичної таблиці, ми бачимо, що за 2008-2010 рр. обсяги капітальних інвестицій в Україні зменшувались, що свідчить про погіршення інвестиційного клімату регіону. Необхідно зазначити, що переважна більшість капітальних інвестицій здійснювалося в основний капітал, який потребує постійного оновлення та покращення для досягнення конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Досліджуючи особливості освоєння капітальних інвестицій в Україні, необхідно відзначити їх нерівномірність за період календарного року. Так, у 2009 р. за перше півріччя було освоєно лише

34,3 % від загальної суми капітальних інвестицій за рік, що, на наш погляд, є вадами інвестиційного проектування та свідченням нерівномірності надходження та використання інвестиційних ресурсів протягом року.

Отже, розвиток ринкової економіки України неможливий без структурних перетворень інвестиційного ринку для покращення внутрішніх та зовнішніх інвестиційних процесів. Вдале поєднання загальнодержавної та регіональної інвестиційної політики забезпечить необхідні умови для сприятливого функціонування інвестиційного ринку України. Покращення інвестиційного клімату в Україні, зокрема за рахунок податкових пільг для новостворених підприємств та головних галузей економіки, є пріоритетним завданням загальнодержавного рівня, а позитивні зрушення на інвестиційному ринку неможливі без розробленого методичного інструментарію прийняття ефективних інвестиційних рішень.

Висновки. Таким чином, ефективність впровадження інвестиційних проектів нерозривно пов'язана зі всебічним аналізом та обґрунтуванням управлінських рішень, системного оцінювання економічних переваг та життєздатності проекту, застосування основних способів зіставлення витрат та переваг інвестиційного проекту, а також визначення найбільш оптимального варіанту проекту на основі альтернативного підходу. Основним завданням оцінювання ефективності інвестиційного проекту є встановлення цінності проекту, яка визначається різницею позитивних результатів та негативних наслідків. Важливим етапом економічної роботи при цьому є з'ясування витрат на проект та визначення результатів з різних позицій: інтересів акціонерів (власників); організацій, які беруть участь у реалізації інвестиційного проекту; зовнішнього середовища, в якому реалізується проект; економіки загалом.

Література

1. **Багрова І.В.** Методологічні основи економічного механізму забезпечення надійності інвестиційних проектів на промислових підприємствах / І.В. Багрова, Т.С. Яровенко // Академічний огляд. Економіка та підприємництво. – 2007. – № 2. – С. 90-96.
2. **Ковалев В.В.** Анализ хозяйственной деятельности предприятия / В.В. Ковалев, О.Н. Волкова. – М. : Изд-во "Проспект", 2000. – 283 с.
3. **Козаченко Г.В.** Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення / Г.В. Козаченко, В.П. Понаморьов, О.М. Ляшенко. – К. : Вид-во "Лібра", 2003. – 280 с.
4. **Кучер В.А.** Інвестиційний проект як механізм підвищення економічної ефективності використання основних фондів підприємства / В.А. Кучер // Наукові праці ДонНТУ. – Сер.: Економічна. – 2009. – Вип. 38-3. – С. 77-83.
5. **Литюга Ю.В.** Інвестиційний потенціал підприємства: формування та розвиток : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" / Ю.В. Литюга. – К. : Вид-во КНЕУ, 2009. – 18 с.
6. **Однорог М.А.** Методика визначення інвестиційного забезпечення на сучасному етапі / М.А. Однорог // Економіка, фінанси, право. – 2009. – № 11. – С. 7-11.
7. **Офіційний web-сайт** Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. **Рубан В.В.** Підвищення ефективності реального інвестування на промислових підприємствах України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" // В.В. Рубан. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2009. – 19 с.
9. **Самохін Л.В.** Бухгалтерський облік в системі управління підприємством / Л.В. Самохін // Економіка та право. – 2004. – № 1(8). – С. 56-61.

10. Терещенко Е.Ю. Сутність інвестиційної привабливості суб'єктів реальної економіки / Е.Ю. Терещенко, О.В. Коник // Економіка і організація управління. – 2010. – Вип. 1(7). – С. 72-80.

11. Чернявський С.Н. Регулирование рынка в открытых экономических системах / С.Н. Чернявський // Економіка та право. – 2004. – № 1(8). – С. 111-116.

12. Шевченко Н.Ю. Моделювання стратегії інвестиційного розвитку промислового підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.11 "Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці" // Н.Ю. Шевченко. – Запоріжжя : Вид-во Класичного ПУ, 2009. – 22 с.

13. Эрмолович Л.Л. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия / Л.Л. Эрмолович. – Мн. : Изд-во БГЭУ, 2003. – 218 с.

14. Яровенко Т.С. Забезпечення надійності інвестиційних проектів при поглибленні врахування ризиків // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – У 4-ох т. – Т. 1. / Т.С. Яровенко. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2006. – Вип. 214. – С. 283-288.

Блонская В.И., Шлапак И.Ю. Обоснование и инвестиционное обеспечение проекта развития предприятия

Проведена характеристика основных этапов формирования и развития инвестиционного потенциала предприятия. Определены основные пути совершенствования обоснования целесообразности инвестирования. Исследованы основные тенденции, которые сложились на инвестиционном рынке Украины.

Blonska V.I.; Shlapak I.Yu. Ground and investment providing of project of development of enterprise

Description of the basic stages of forming and development of investment potential of enterprise is conducted. The basic ways of perfection of ground of expedience of investing concerne. Investigational basic tendencies which was folded at the investment market of Ukraine.

УДК [332.122:338.43]:330

*Ст. наук. співроб. Ф.А. Важинський,
канд. екон. наук – Інститут РД НАН України;
студ. А.В. Колодійчук – НУ "Львівська політехніка";
викл. Р.Л. Сопільник – Львівський УБіП*

ОЦІНКА РІВНЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Розглянуто особливості оцінювання рівня соціально-економічного розвитку сільських територій, наведено низку факторів, які впливають на рівень життя сільських територій. Встановлено, що на рівень розвитку сільських територій впливає незадовільний захист права приватної власності, стримування завершення земельної реформи, обмежене фінансування об'єктів соціальної інфраструктури, які раніше перебували на балансі сільськогосподарських підприємств, відсутність практичних заходів у сфері створення додаткових робочих місць та підвищення рівня доходів населення у сільській місцевості, наявність диспаритету цін, недостатній розвиток інфраструктури аграрного ринку.

Ключові слова: оцінка, розвиток сільських територій, якість, дохід, підприємництво, продуктивність, ціноутворення.

Постановка проблеми. Питання пошуку шляхів стійкого та ефективного розвитку сільських територій є досить актуальними нині. Забезпечення стійкості розвитку сільських територій залежить від якості механізмів їх регулювання, які насамперед визначаються параметрами управління ресурсами сільських територій. Не в останню чергу це залежить від можливостей використання потенціалу суб'єктів господарювання.